

Zadnje poglavje govori o negaciji pri prislovih mere. Mera stoji v akuzativu, ker zanikani povedni glagol vpliva le na objekt, ne pa tudi na druge stavčne člene. Zato je prav: niti en trenutek ni premišljeval.

Francè Jesenovec.

Zbornik znanstvenih razprav, XIX. letnik 1942-43., uredil prof. dr. Janko Polec, strani 304, tiskala »Slovenija« v Ljubljani.

Tudi letos je profesorski zbor pravne fakultete univerze v Ljubljani izdal obširen zbornik znanstvenih razprav, ki dovolj jasno dokazujejo, da delo na našem najvišjem znanstvenem zavodu kljub viharjem in težkočam časa napreduje, morebiti nekoliko z večjim trudom, pa zato z večjim razumevanjem vsaj pri delu javnosti. Deset razprav — če izvzamemo prvih 43 strani, na katerih je oris življenja in dela pok. univ. prof. dr. Kreka — nam priča o žilavi volji profesorjev do ustvarjanja, ki je potrebno danes bolj kot kdaj koli, čeprav nekateri drugi mogoče mislijo, da bi bilo bolje, če bi se slovenska beseda ne tiskala več in bi kulturni ustvarjalci s prekrižanimi rokami čakali v navidez udobnem brezdelju, kakor da narod njihovega dela ne potrebuje. Ali se vam ne zdi, da je treba njihovega dela danes dvakrat več kot kdaj prej? Po sili in razvratnem življenju bo prišlo prerodenje le po delih, ki so plod razuma in dobrega srca. Ta pa je treba ustvariti!

Ves zbornik je posvečen spominu Gregorja Kreka, katerega slika je objavljena v začetku. Sledi na prvem mestu pod naslovom »Gregor Krek« oris Krekovega življenja in njegovega dela, ki ga je napisal prof. dr. Milan Škerlj. V njem izčrpno in z njemu lastno doslednostjo navaja Krekovo življenje, tako mladost v Nemškem Gradcu (rojen je bil 27. VI. 1875), potem v Ljubljani, v Leipzigu, na Dunaju in spet v Ljubljani, kjer je tudi umrl (1. IX. 1942). Krekovo delo je bilo dokaj obširno. Lahko bi ga razdelili v tri glavna področja: pravniško delo (na sodišču, na univerzi, pri zakonodaji, pravnih spisi), glasbeno delo in naposled še leposlovno delo. Povsod je K. pokazal odlične sadove. Škerlj se natanko dotika predvsem dela na pravnem področju; navaja in kratko ocenjuje njegove spise, izklesana predavanja, poročila v zakonodajnih odborih itd. Označuje ga tudi kot leposlovca, saj je med drugim napisal literarno kritični spis o Aškercu in ocenil Prešernove pesmi, poleg tega še celo vrsto ocen z glasbenega področja. Le v DIS-u njegovega imena nisem mogel izslediti, čeprav je omenjeno v opombah na 20. strani, da je tudi vanj napisal spise o glasbi. Mogoče gre le za tisto pošiljko, ki je na 84. strani Cankarjevih Obiskov omenjena. — Stvar je pisana izčrpno in v prikupnem tonu. Naravnost lirične so sklepčne vrstice, kjer opisuje njegovo znanstveno sobo, ki da je bila v pritličju, umetniška pa zgoraj: »Solidni učenjak v borbi s hladnim pravom in vsakdanjim življenjem spodaj, navdahnjeni umetnik zgoraj. Spodaj trdo poklicno delo, zgoraj delo, h kateremu ga je pač bolj vlekle srce.«

Razprava, ki jo je napisal prof. dr. Stojan Bajič, nosi naslov »Navezna pogodba«. Snov spada v panogo mednarodnega zasebnega prava, s katerim se je bavil pri nas pred leti le pok. prof. Lapajne. Zadnja leta je Bajič začel tudi na univerzi s predavanji iz omenjenega predmeta in nam ga približal ter na novo osvetlil. Drugi narodi imajo o njem že obširno znanstveno literaturo, kar priča tudi bogata navedba pri razpravi sami. Bajič ugotavlja, »da navezni pogodbi mzpravna veda ne priznava mesta v občem delu naukov o mzpravu, temveč jo obravnava v posebnem delu, skupno s pogodbenimi obveznostmi, pretežno pod naslovom: o avtonomiji strank«. Vendar pokaže pisec, da je tak način uvrščanja pogrešen, kakor je tudi nepravilno jemati navezno pogodbo kot poseben problem, pojavljajoč se v zvezi z mzpravnim obravnavanjem obveznostnega prava. Govori med drugim še o pojmu navezne pogodbe, o zlonamernem navezovanju in zavrača zgrešen nazor, ki smatra nav. pog. za kolizijsko normo ter ji daje pravo mesto v skupini naveznih okolištin. Pregledno in v lepem sistemu pisano delo, opremljeno s primeri iz prava različnih držav, bo dobro služilo kot pripomoček študentom, kakor tudi onim, ki bi se hoteli v problem podrobneje poglobiti.

Prof. dr. Viktor Korošec je napisal razpravo: »Nastanek Avgustovega principata.« V njej očrtuje velikega rimskega državnika, spretnega in vsestransko zmožnega, ki je »po stoletju hude ustavne krize in državljanskih vojn s svojo ureditvijo zagotovil državi prepotrebni mir«. Od prvotne nepisane rimske ustave, ki pa je vendar ustrezala takratnim gospodarskim in socialnim razmeram malega kmečkega naroda, naseljenega v Rimu, podaja razvoj političnega življenja v njem, v katerega središču stoje Avgustove ustavne reforme. Kakor si je Avgust, zmožen, preudaren, v zasebnem življenju pa preprost in skromen, pridobil velikih zaslug za rimsko državo, njegovo delo ni bilo brez pomanjkljivosti: nejasnost princepsovega ustavnega položaja in nedoločenost splošnega prestolonasledstvenega reda sta pripeljali rimsko državo po Avgustovi smrti do notranje neenotnosti in zlorab. Čeprav so nekateri vladarji šli pozneje v ustavnih reformah svojo pot (n. pr. Septimij Sever), vendar so vodilne Avgustove osnovne smernice izginile šele v 3. stol., ko nastopi absolutist Dioklecijan in pozneje Konstantin. — Razprava je pisana v klešem jeziku, kar občudujemo pri vseh Koroščevih delih.

Prof. dr. Gorazd Kušej piše o »Pravnem položaju Vatikanskega mesta«. Gotovo je ta problem na zunaj zamotan in se je o njem v svetu veliko govorilo in pisalo. Hvaležni smo piscu, da je tudi Slovencem podal jasno sliko tega vprašanja. V prvem delu obravnava zgodovino nastanka vatikanskega mesta. Leta 1871. je bil na podlagi liberalnega ideala razmerja cerkve do države izdan od italijanske vlade garancijski zakon, ki je uredil položaj papeža po vzoru svetnih suverenov, hoteč mu zagotoviti neodvisnost pri vodstvu katoliške cerkve. Papež je ta g. z. zavrnil, ker se je smatral kljub osebni suverenosti posredno podložen italijanski državni vrhovnosti; za neodvisno izvrševanje vrhovne cerkvene oblasti mora biti dana tudi ozemeljska podlaga. Šele leta 1920. so bile sklenjene med kraljevino Italijo in sv. stolico lateranske pogodbe, ki so zadovoljivo uredile medsebojni položaj. V drugem delu razpravlja o pravnem položaju Vatikanskega mesta: Italija ga priznava kot državo, ki ima »absolutno oblast kakor tudi suvereno jurisdikcijo nad Vatikanom«. Drugi teoretiki in praktiki skušajo to mnenje ovreči. V tretjem delu pa podaja odnos Vatikanskega mesta do sv. stolice.

Razpravo »Tipologija zločincev v novi italijanski kazenski zakonodaji« je napisal prof. Aleksander Maklečov. V uvodu omenja, kako se moderna kazenska zakonodaja vedno bolj ozira na osebo storilca kaznivega dejanja, prej pa je do polovice 19. stoletja veljalo načelo: poena debet correspondere qualitati criminis, kjer je bila osnova pri odmeri kazni skoraj izključno le kaznivo dejanje. Novi italijanski kz. se ozira poleg teže kaznivega dejanja na vrsto okolnosti, ki lahko odločilno vplivajo na storilca kaznivega dejanja (deliktna sposobnost, nagibi, značaj, življenje in ponašanje pred zločinom in po njem). Delitev zločincev je izvedena po Ferrijevem prednačrtu iz leta 1921.: v popolnoma vračunljive, nevračunljive in manj vračunljive zločince. Vsako vrsto razčlenjuje, na kratko karakterizira in navaja način uporabe kazni in očuvalnih odredb zanje; predvsem se ustavlja pri zločincu po nagnjenju, ki je tudi v strokovni književnosti sprožil vsestransko obravnavanje. Razprava bo dober pripomoček k primerjavi iste tvarine, urejene v našem kz.

»O značaju naših pristojbin« piše docent dr. Vladimir Murko. Pisati o tem predmetu znanstveno delo je zelo težko, ker je toliko vrst raznih pristojbin, da skoraj ni mogoče podati pregledne slike o njih, poleg tega jih zakonodaja kaj rada spreminja in dognanja potem sploh ne drže več. Kljub temu nam je s to razpravo marsikaj pojasnjeno, saj nam pisec s primeri dokazuje nekatere gotovo nepravilne in zelo težavne odmere. Pristojbine so ena panoga davščin (druga so davki) in se pobirajo »kot specialne davščine od oseb, ki kakor koli, večinoma v svojo korist, izjemoma celo n. pr. v svojo škodo ... izzovejo določeno službeno opravilo«. Ugotavlja, da bi nekatere pristojbine lahko šteli k pavšaliranim trošarinam ali davkom na poslovni promet, k neposrednim davkom ali tudi k imovinskim davkom, ker se ne pobirajo

»od kakega službenega opravila, temveč nasprotno zato, ker se neko službeno opravilo ne vrši« (dopolnilna prenosna pristojbina).¹

Prof. dr. Leonid Pitamic: »O ideji prava.« V razpravi so nanizane temeljne misli za razumevanje prava sploh, njegovega bistva in vrednosti. Pravo izvira iz človeka samega, ki po svoji naravi kot družabno bitje ne more živeti v družbi do soljudi brez nekih načel, ki urejajo njegove odnose do družbe. Ti odnosi izvirajo iz družbene narave človeka, ki teži po mirnem sožitju z drugimi ljudmi. Vsako postavljeno pravo mora biti dano le v okviru naravnih pravnih načel. Pod naravno pravo pa spadajo najosnovnejše pravice človeka, brez katerih bi si sožitja do ljudi ne mogli misliti: pravica do življenja, pravilo »pacta sunt servanda«, predpis, naj se štiti »bona«, ne »mala« fides. Sila (sankcija), ki redno spremlja pravne norme, je le garancija, zato ni nujno, da se vedno uresniči: kajti »čim bolj soglaša vsebina pravnih pravil in njih izvedba z razpoloženjem prebivalstva in z njegovim pravnim čutom, tem manj bo treba siliti ljudi k zakonitemu ravnanju«. — Razprava, pisana v lepem jeziku in pregledno, ima na koncu dodano mesto iz Cicerona »De Re publica III, 22, 33«, kjer govori o človeškem razumu, ki »je vir naravnega in temelj vsega drugega prava«.

Prof. dr. Evgen Spektorski: »Sociologija in filozofija.« Pisec ugotavlja, da sociologija »doslej še nima niti določenega predmeta niti določene metode«, medtem ko so skoraj vse druge znanosti že ustaljene. Iz tega tudi izvira različno pojmovanje njenega bistva, kakor so ga v teku zgodovine razvijali avtorji. Tako je poznal Sombert sedem, Lester Ward celo dvanajst možnih sociologij. Najbolj je razširjen pojem, »da je sociologija indikativno ... raziskovanje skupnega življenja ljudi«. Našteva različne avtorje, ki so se bavili s sociološko problematiko, od Aristotela preko Comteja, ki je izločil iz sistema pozitivnih ved pravoznanstvo kot neprimerno normativno metafiziko, Spencerja, Schaeffleja, De Robertyja, Lilienfelda, ki je trdil, da mora sociologija sugerirati ljudem versko razpoloženje. Končno ugotavlja: »da je napredek ved šestokrat v tem, da se namesto kopičenja tradicionalne erudicije razglaša ‚dubito‘ in se čisti znanstvena njiva za nova raziskovanja z novimi metodami. V takem stanju se nahaja sedaj sociologija.«

Prof. dr. Henrik Steska: »Razmejitev uprave od sodstva.« Čim bolj se je delovanje države v teku stoletnega razvoja cepilo iz potrebe v razne funkcije, tem bolj so se pojavljala vprašanja, kako te funkcije razmejiti čim smotrneje, da ne pride do nepotrebnih kolizij. Najtežavnejši problem je bil prav med sodstvom in upravo, kjer še danes ni mogoče potegniti točnih meja. Pisec skuša nekatere stvari jasno razgrniti pred nami, vendar se mi zdi, da je premalo sistematične razdelitve. Tudi citiranje bi bilo preglednejše pod črto. Razpravlja o prehodu abstraktne pravne norme h konkretnemu pravnemu odnosu in k realizaciji tega pravnega odnosa. Pri teh pravnih odnosih, kjer sta udeleženi sodna in upravna oblast, skuša ločiti pristojnost civilnega sodstva od delovanja uprave. Med drugimi se dotika izsledkov teoretikov: Gierkeja, Hauriouja, Jellineka, Fleinerja. V tretjem delu govori o konstitutivnih aktih, kjer je dodana shema o kompetenci za izdajanje konstitutivnih aktov, deklarativnih aktih, ki sta jim dodana dva shematična pregleda, in eksekutivnih ali izpolnjujočih aktih. Na kratko se dotika še upravnega sodstva, ki je ponekod zaupano rednim sodiščem, drugje posebnim upravnim sodiščem. Navaja upravno sodstvo v Italiji, Nemčiji, Franciji. Slednjič podaja še položaj nosilca javne oblasti, ko nastopa kot zasebnik. Razprava je dober prinos k literaturi upravnopravne vede pri nas, kjer nimamo večjih sistematičnih del in smo zato navezani po večini na tuje vire.

Prof. dr. Milan Škerlj: »Družba z omejeno zavezo po italijanskem drž. zakoniku in po trg. zakonu bivše Jugoslavije.« Že v XVIII. zborniku je napisal isti avtor prvi del te razprave: o ustanovitvi, kapitalski podstavi in članskih deležih družb z omejeno zavezo. V drugem delu pa nadaljuje in primerja odredbe v naslovu omenjenih zakonov o orga-

¹ Težko, da bi nam mogel kdo podati točnejšo sliko o tem finančno-pravnem vprašanju! Murko zna tudi znanstveno delo pisati v lahki, a živi besedi.

nizaciji, računovodstvu, prestanku, likvidaciji in pretvarjanju d. z o. z. Vobče so poteze ureditve d. z o. z. po obeh zakonih skoraj enake. Vendar pa se v organizaciji d. z o. z. po trg. zak. pozna močan poudarek na elementih, ki se nagibljejo k personalnim družbam. Dosledno navaja nekatere razlike med obema zakonoma, jih na kratko analizira in kritično presoja. Razprava je pisana tako natančno, da zadošča skoraj za podroben študij problema, seveda šele po predhodnem poznanju prvega dela. — Škoda le, da nam avtor, s širokim znanjem kakor malokdo, ni napisal že več; prav posebno pogrešamo sistema iz trg. prava in celoten pregled družbenega prava. Upajmo, da bomo še marsikaj dobili!

Priv. docent dr. iur. et phil. Rudolf Trofenik: »Teritorialno načelo v kazenskem pravu.« Pisatelj, ki je v zadnjem času napisal vrsto dobrih razprav s področja kazenskega prava, je napisal tudi to razpravo izvrstno, opremljeno s citati iz svetovne, v poštev prihajajoče literature. Teritorialno načelo je važno »kot osnovno načelo krajevne veljave pravnih norm«, kajti vsaka pravna norma varuje red na določenem ozemlju. Oziraje se na kaz. zakonik, ustavno in meddržavno pravo, določa kazenskopravni pojem »tuzemstva«, h kateremu spada stvarno državno ozemlje (ozemlje v območju državnih meja, obalno morje, ozračje), in fiktivno državno ozemlje (ladje in zrakoplovi); nad fiktivnim državnim ozemljem se uporablja domače kaz. pravo tudi, kadar to ni v območju domačega ozemlja. Izmed treh teorij: delavnostna, uspelostna in ubikvitetna, ki govorijo o kraju storitve kaznivega dejanja, ki je važen za meddržavno kaz. pravo, za pristojnost države, za uporabo domačega kaz. zakonika in za določitev krajevno pristojnega sodišča, daje pisec prvenstvo prvi in navaja za to tehtne razloge. Po navedbah izjem od teritorialnega načela formulira jasno in natančno teritorialno načelo v štirih paragrafi, v katere je vnesel nekatere korekture, ki jih do sedaj ni bilo v našem kz.

Vsaki razpravi je dodan posnetek: dva sta v latinskem, drugi v italijanskem jeziku. Po svojem bogastvu se kljub razmeram in času ta zbornik mirno pridružuje zbornikom iz prejšnjih let!

Dr. Jože Krivec.

Ljotje Perko: Martin Krpan. »Slovenčeva knjižnica«, Ljubljana 1943.

Mladi slikar se je z vso vnemo lotil izredno težavnega dela. Ilustracije Martina Krpana! Ta čudovita snov, podana v pripovedni obliki, kakršnih je v slovenskem slovstvu malo, je zajela fantazijo L. Perka z vso intenzivnostjo. Potoval je v kraje, kamor je Levstik postavil zgodbo, iskal je tipe notranjskih ljudi, skiciral, gradil, premišljeval. Naposled je knjiga izšla. Tisti hip je bilo delo L. Perka deležno i občudovanja i odklanjanja; kakor se zgodi pri nas in povsod na svetu z vsako knjigo, ki pride ljudem v roke. Vendar je pri nas v tem pogledu po navadi graji odmerjen neprimerno večji delež kakor hvali. Bodisi da so vzroki za to psihološki, bodisi da je tega kriva navadna nevoščljivost, dejstvo je, da je pri nas vsak nov pojav izpostavljen tako huđi kritiki, da je treba v resnici dobrih živcev, volje in poguma s strani prizadetega, da čisto enostavno ne obupa. Tako je delo L. Perka sprejela poplava najbolj uničujoče kritike, seveda pa tudi nezavedne hvale. Podobe da so čisto za nič, nedognane, nedovršene, površne, brez soli, da slikar ni upošteval te ali one predloge, itd.

Vendar je potrebno, preden se hoče vzeti mlademu človeku veselje do dela, da se pregledajo vse okoliščine, ki spremljajo kak nov pojav, preden se z vso težo spusti sodna sekira na kritično tnaló. Najprej v tem primeru okoliščino mladosti našega slikarja. Perko je nenadoma zagledal pred seboj možnost uresničenja vsaj delca svojega slikarskega izživljanja na naravnost čudovit način. Povejte mi torej enega samega mladega slikarja, ki bi te prilike ne izrabil! Saj vidimo vendar vsak dan mnogo ilustriranih knjig in skoraj povsod beremo mlada imena. Torej Perko je dobil možnost, da izda knjigo! Ali imajo mladi ljudje vsak dan priliko, da izdajajo knjige? Poglejmo nadalje, kako je Perko vzel to delo v svoje slikarske stope. Prepričan sem, da čisto resno. Šel je po Krpanovih sledovih, študiral je krajino, ljudi itd., torej je storil vse, kar je mogel, da dá delu resen značaj in čim večjo mero pristnosti. To je torej čisto